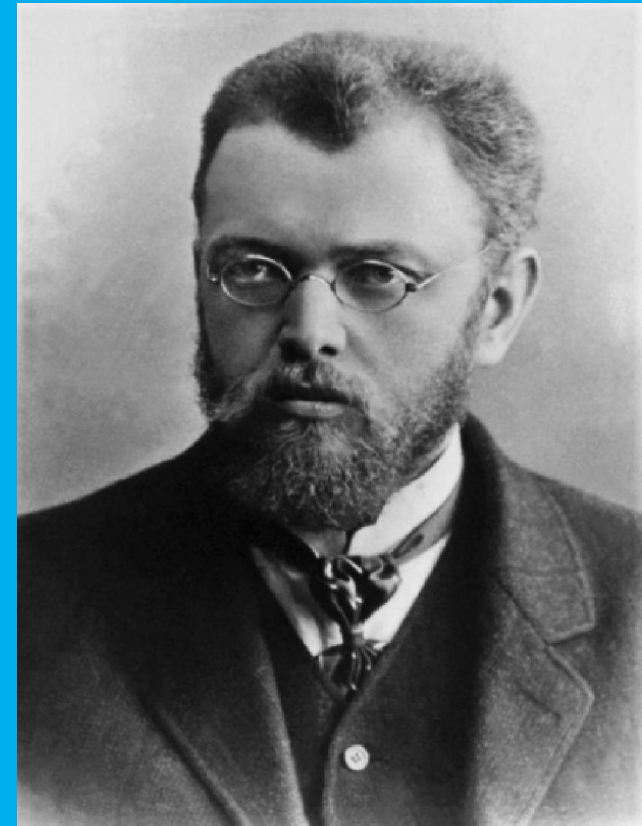

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

збірник матеріалів
VI Міжнародної науково-практичної конференції

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра релігієзнавства

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2024 р.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра релігієзнавства

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2024 р.

Київ – 2024

книги “Дух, душа і тіло” читачі отримують глибоке розуміння природи людини як складної і цілісної сутності. Автор розглядає концепцію “Дух, душа і тіло” не окремо, а в контексті їх взаємодії та взаємозалежності. У кінцевому підсумку, книга є цінним ресурсом для тих, хто цікавиться розумінням внутрішнього світу людини та її місця в світі, а також для тих, хто шукає глибше зрозуміння себе і своєї духовності.

Література:

1. Войно-Ясенецький В. Ф. Регионарная анестезия: Диссертация на степень доктора медицины. Пг.: Тип. А. Э. Коллинс, 1915. 228 с.
2. Войно-Ясенецький В. Ф. Очерки гнойной хирургии. 4-е изд. М.: Бином, 2008. 720 с.
3. Святитель Лука (Войно-Ясенецький). Я полюбил страдание (автобіографія). М.: Образ, 2006. 128 с.

Острожинська Н. В.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
nataliostroth@gmail.com

Науковий керівник:
д. філос. н., проф. Васильєва І. В.,
завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини
НМУ імені О. О. Богомольця

ПРО “НАЙВИЩУ НАУКУ” Г. С. СКОВОРОДИ

Самотність є складним, багатограним феноменом, який є предметом дослідж “Життя” і творчість Г. С. Сковороди і свт. Луки (В.Ф. Войно-Ясенецького) відділяють два століття, різні культурно-історичні епохи, суспільні устрої, проте в їх філософських поглядах, життєвих настановах можна знайти багато спільного. З іменами обох мислителів пов'язаний подальший розвиток християнської філософії, не догматичної, а скоріше авторської, де на першому плані постає дух християнства, християнський етос життя.

“У філософії життя та теоретичних підходах В.Ф. Войно-Ясенецького простежуються рецепції не тільки християнської культури, а й вітчизняної духовної традиції: софійність, пріоритет духу і духовності, антропоцентризм, кордоцентризм, ... висування на передній план не формалізму розуму, а того, що є корінням морального життя, “серця” як метафори інтимних глибин душі” [1]. Означені особливості притаманні не тільки філософії свт. Луки, а й філософським поглядам “українського Сократа”. В філософії і В.Ф. Войно-Ясенецького і Г.С. Сковороди йдеться не про світський антропоцентризм, а про християнсько-антропологічні підходи, які стверджують вище сакральне, духовне першоначало в людині. Якщо свт. Лука на основі інтеграції богословських, глибинних філософських підходів, сучасних досягнень

природничих наук, медицини та ін. осмислює людину як цілісну духовно-душевно-тілесну істоту (“Дух, душа і тіло”), То Г.С. Сковорода акцентує увагу на внутрішній, духовній людині, її екзистенції у світі.

“Найпершим предметом, гідним філософського осмислення” Г.С. Сковорода вважав проблему людини та її щастя. У “Розмові п'яти порожніх про істинне щастя в житті”, він називав науку про щастя “найвищою наукою”, до якої відчинені двері будь якому часові, країні чи станові, статті чи віку, адже щастя потрібно усім без винятку...” [2, с. 133]. І дійсно, чи є щось для людини важливіше, ніж бути щасливою? Проте кожна людина має свої власні уявлення про щастя і відповідно з ними вибудовує свою лінію життя, які згодом можуть виявлятися химерами, що призводить до спустошеності внутрішнього світу людини, гострих переживань стану нещастя. Які шляхи досягнення людиною “істинного щастя” ми знаходимо у філософії Г. Сковороди?

Ключем до щастя є самопізнання людини, спрямоване на осягнення своєї внутрішньої “невидимої” природи єством якої є Бог. Філософ зазначає, що необхідно “... спершу пізнати самого себе, прозріти заховану у тілі своєму вічність і, наче іскру у попелі своєму, викопати” [5, с. 171]. Щоб бути щасливою людина повинна пізнати в собі справжнє “внутрішнє” єство і жити у відповідності з природою, “робити те, для чого народжена”, займатись “сродною працею”, яка приносить їй радість, насолоду, втіху. Складовою “науки про щастя” є принцип “економії людиною свого внутрішнього світу”: непотрібно витратити сили на престижну, високооплачувану, але “несродню працю”, гонитву за матеріальними цінностями, владою та ін. примарами зовнішнього світу, тобто відсікаючи все зайве, тимчасове, досягати внутрішнього душевного спокою і миру. Самопізнання у філософії Г. Сковороди постає не просто як інтелектуальний акт, а як самозаглиблення людини, як життєвий процес, в якому задіяні всі її внутрішні сили, насамперед “глибоке серце”, яке як духовна субстанція визначає і сутність, й існування людини. Отже, шлях людини до “істинного щастя” - це шлях прозріння нею власної сутності і Бога, шлях становлення як духовної істоти.

Філософія Г. Сковороди супроводжує по суті все моє життя. Ще з раннього дитинства я любила читати його байки, тому що мені подобалося “глумачити” їх батькам і усвідомлювати, що я зрозуміла глибокий сенс цих творів. Познайомившись ближче з філософією Г. Сковороди, я зрозуміла, що мої погляди є дуже схожими з його, і що вони зовсім не втратили актуальності з часів життя філософа.

Коли ми згадуємо дитинство, ми пригадуємо як добре нам було, якими щасливими ми були. Але з віком, через негативний життєвий досвід, в нас може з'являтися недовіра, замкнутість, навіть ненависть. І головне - що ми не задумуємось, чому ми стали такими, більше того - ми навіть не помічаємо цього.

Сьогодні кожен з нас має великі списки щоденних справ, пов'язаних з ритмічністю життя. І ми так швидко біжимо в цьому колесі, що забуваємо зупинитись і подумати: а чи дійсно я хочу: бути тут, займатися цим, дружити з ним і так далі. Така проста і відверта розмова з самим собою допоможе досягнути єдності думки і тіла, зрозуміти свої переконання і цілі, і стати на

шлях істинного для себе щастя. Це перший крок, який варто зробити, щоб бути задоволеним своєю працею, своїм оточенням, і самим собою. Г. Сковорода, як зазначалося створив поняття сродної праці – тобто праці, до якої людина має хист і яка приносить їй задоволення. Ту роботу, до якої тягнеться душа, навіть роботою важко назвати – швидше це заняття, хобі, яке приносить користь суспільству і годує тебе. Займаючись сродною працею, людина легко досягатиме успіхів, хотітиме вдосконалювати свої навички, ставатиме ліпшим спеціалістом кожного дня. Невдачі та помилки сприйматимуться безпристрасно, а перемоги та досягнення - з чистою дитячою радістю.

Але багато хто стає на свій шлях, і, надто захопившись ціллю, забуває дивитись у теперішнє, направивши погляд цілком у майбутнє. У мене і в самій була така помилка. Я настільки захоплювалась мішенню, що не переживала сам політ стріли, тим самим втрачаючи масу приємних моментів, які відчуваєш в процесі досягнення мети. Адже якщо порівняти радість під час досягнення цілі і в процесі досягнення цілі - то виявиться, що в процесі досягнення ми здатні отримувати набагато довготриваліше задоволення. Не усвідомлюючи це, людина сприймає весь світ сірим, а мету - різнокольоровою сяючою прикрасою, отримавши яку, вона неодмінно стане щасливою.

Та отримавши її, вона радіє годину, день, тиждень, а потім знову повертається до свого сірого світу. Сковорода вважав, що життя людини має бути радісним, і зробити його таким може лише вона сама. І це слова, варті для усвідомлення кожним. “Не той щасливий, хто бажає кращого, а той, хто задоволений тим, чим володіє” [3]. Немає важливішого завдання, ніж навчитись усвідомлювати своє щастя зараз, в кожную мить, незалежно від обставин. Цінувати своє здоров'я, свій дім, своїх близьких та свої можливості - ці дії змінять життя всіх, хто дійсно цього хоче. А якщо ще й навчитись боротися з нудьгою, сумом та страхом – особа стане набагато кмітливою, грайливою та веселою. Сковорода вважав ці стани руйнівними. Всі вони, на його думку, “роблять душу приреченою на розслаблення, позбавляють її здоров'я”, а антиподами вважав радість, кураж, працю [4]. І дійсно, не контролюючи наші емоції, ми дозволяємо їм налаштовуватись на негативні хвилі, пускаючи неприємні думки до голови та псуючи собі настрій. Постійне знаходження у такому стані викликає тривожність, безсоння, знищує нас зсередини, що не тільки вбиває мотивацію до пізнання чи створення нового, а й унеможлиблює це фізично. Навчившись керувати собою та подолавши в собі рабську свідомість, людина перетворюється.

Філософ поділяв світ на двоє: істинне та тлінне [4]. Він вважав, що людина може досягнути багатства та влади без віри, але здобувши цю віру, вона опиниться перед усвідомленням їх мізерності. Сковорода вважав любов і віру нерозривними поняттями, що призначені для людей, мають бути присутніми у будь-якій буденній справі, і в той же час мають вирішальне значення. Ось чому так важливо як можна раніше усвідомити та пізнати цінність свого існування. Ось чому Григорій Савич пише: “Скрізь любов та віру людина пізнає себе” [4] - тому що ніякі гроші та винагороди не наблизять вас до розмови із собою, коштовності не принесуть вам ні тепла, ні прихистку, а титул не дасть вам ані втіхи, ані підтримки. Саме любов до цього світу і

свого життя зігріватиме у важкі часи і захищатиме вас від ненависті. Саме віра допомагатиме вам підніматися на ноги і не збиватися з дороги. І тоді, кожного разу почувши спів птахів чи побачивши схід Сонця, ви почуватиметеся найщасливішою людиною на Землі.

Література:

1. Васильєва І. В. Філософія релігії та медицини свт. Луки (В.Ф. Войно-Ясенецького). Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія. Збірник наукових праць. – №1 (27), 2018. – С. 5-9.
2. Федів Ю. О., Мозгова Н. І. Історія української філософії. – К., Україна, 2001. – 512 с.
3. Філософські роздуми Григорія Сковороди про людське щастя. – URL: www.ukrlib.com.ua
4. Філософські погляди Г.Сковороди. – URL: www.univ.kiev.ua
5. Сковорода Г. Потоп зміїний (Уривки). Розмовляють Душа і Нетлінний Дух 1791 року, серпня 16 / Вкн.: Федів Ю. О., Мозгова Н. Г. Історія української філософії: Навчальний посібник. К., Україна, 2001. – 512 с.

Походенко А. О.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
annapohodenko123@gmail.com

Науковий керівник:
д. філос. н., проф. Васильєва І. В.,
завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини
НМУ імені О. О. Богомольця

НАУКА ТА РЕЛІГІЯ: СПІВРОБІТНИЦТВО ЧИ ПРОТИСТОЯННЯ?

“Особливої” актуальності зазначена тема набула у період постсекулярної доби, коли з’явилася можливість мислити не нав’язано та вільно. Радянська епоха нав’язала думку про протистояння науки та релігії. У 20-му столітті з’являється ідея вченого, як нового спасителя, що зможе врятувати всіх, а на протигагу йому (новому ідолу) виставляється релігія, як те, що заважає розвитку науки, і крім того, “заперечує” її. Проте нині, у наш час, вічні питання знову постали перед суспільством, поверхнєве вивчення Біблії викликає питання, а ніби-то наукові факти заперечують дійсність написаного. То чи можливо після десятиліть антирелігійної пропаганди поєднувати у собі науку та релігію? Це співробітництво чи протистояння?

Щоб дати відповідь на це запитання, потрібно розібратися навіщо нам релігія, і навіщо нам наука, що ми хочемо отримати з кожної сфери. *Релігія* наближає нас до Творця. Через Біблію Бог відкриває завісу одвічних таємниць. Так як Біблія написана не научпопом, і до того ж, давньоєврейською мовою, поверхнєве пізнання і буквальне розуміння Біблії унеможливується.